

Dr. M. Sait Akman¹
Merkez Direktörü

G20 Çalışmaları Merkezi

AVRUPA PARLAMENTOSU SEÇİMLERİ NE İFADE EDECEK?

AB üyesi 28 ülkede (Brexit kararı gereği AB'den ayrılması gerekecek İngiltere de dahil) Avrupa Parlamentosu seçimleri 23-26 Mayıs tarihleri arasında yapıldı. Avrupa'da yükselen popülist politika tercihleri ve AB karşıtlığı ile küresel konularda ortaya çıkan sorunların yarattığı açmazların iç içe girdiği bir döneme denk gelen bu seçimler (AP seçimleri beş yılda bir Mayıs ayında yapılmaktadır) yeni AP kompozisyonunun ne gibi sonuçlar doğuracağı tartışmasını da beraberinde getirmektedir.

AB seçimlerinde korkulan olmakta ve AB'ye şüpheyle bakan siyasetçiler (Avroskeptikler) bu güzide AB kurumunda kilit bir yere mi sahip olmaktadır? Özellikle merkez siyasetin zemin kaybettiği bir dönemde AB'ye kuşkulu bakan ve küreselleşme konusunda endişeleri olan sağ ya da sol kanattaki kesimlerin Avrupa siyasetinde giderek belirleyici konuma doğru ne ölçüde mesafe almakta?

Küresel bağlamda yaşanan sorunların Avrupa'daki yansımaları hiç şüphesiz üye ülkelerin kendi iç seçim süreçlerinde ve siyasi hayatlarında da bir süredir yansıma bulmaktaydı. Örneğin Almanya'da Alternatif Alman Partisi AfD, Fransa'da Ulusal Cephe (Le Pen), İtalya'da Salvini'nin Lega'sı, İsveç'te İsveç Demokratları, Avusturya'da FPÖ, Belçika'da milliyetçi Flamanların, Macaristan'da Orban başında olduğu Fidesz vd. yükselişi Avrupa sevdalısı (*pro-European*) çevrelerde ciddi endişeleri de beraberinde getirmekte.

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1337/Sait+Akman>

Özellikle küreselleşme sonrası değişen refah dengesinden yeterli payı alamadığını düşünen sosyal kesimlerde, önce merkez partilerden ama giderek artan şekilde popülist politika yanlısı siyasetçilerden medet ummayı artırmış ve Avrupa'da mevcut düzene (*establishment*) karşı çıkışlar yeni bir siyasi zemin oluşturmaya başlamıştı. Bu gelişmede ekonomik sıkıntılardan etkilenen kesimlerin artmış olması önemli bir gelişme. Elbette Avrupa'da yaşanan ekonomik ve mali kriz aradan geçen on seneye karşın tam olarak atlatılmış değil. Diğer taraftan, Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden gelen göçmen sorunu karşısında oluşan tepkiler, küresel ticaret savaşlarının yarattığı belirsizlik, ABD ile Transatlantik ilişkilerindeki gerginlik, güvenlik sorunları ve iklim konuları gibi zorlukların da temellendirdiği bu tepkilerin AP'ye yansması zaten beklenen bir olguydu. Geleneksel olarak AP seçimlerine katılım oranı düşük olmakla beraber 2019 seçimlerinde bu oran % 50'ye çıkmış durumda. Bu da Avrupa kamuoyunda artan beklenti ve değişimin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Bu konjonktür ve şartlar altında yapılan AP seçimlerinin -henüz bazı üye ülkelerde tam olarak sonuçların kesinleşmemiş olmasına karşın- ortaya çıkarttığı tablo hakkında ilk etapta bazı genel değerlendirmeler yapılabilir. Buna göre:

1. Uzun zamandır AP'de çoğunluğu oluşturan ve üye ülkelerdeki merkez sağ partilerin temsilcisi niteliğindeki Avrupa Halk Partisi (EPP) ile merkez sol sosyal demokrat partilerin üst şemsiyesi olan (S&D) nin mevcut koalisyonuna zarar verecek bir kayba uğradıkları (toplamda 90-100 kadar koltuk kaybettikleri) görülmekte. Üstelik EPP'den Macar Yurttaş Birliği-Fidesz partisinin ve S&D'den Romen sosyal demokrat partisinin ayrılma ihtimalini de hesaba katmak gerekir. Bu iki ana merkez oluşum bu dönemde AP'de bir arada çoğunluğu oluşturamayacaklar. Her ikisinin toplam sandalye sayısı 332 yani tüm AP'nin %44'ü kadar olmakta. Buradan çıkarılabilecek ilk sonuç ise özellikle Lizbon Antlaşması ile AB yasama sürecinde yetkisi artmış olan AP'de yasama kararlarında bu iki grubun anlaşması yeterli olamayabilecektir. Ayrıca, Avrupa bütünleşmesinin dinamosu olan Avrupa Komisyonu üzerinde denetimi bulunan AP'de AB karşıtlarının artması Komisyon üzerinde bir baskı oluşturabilir.

Bu durumda AP'de tüm Avrupa'yı ilgilendiren konularda karar alırken başka grupların desteğine ya da olurlarına ihtiyaç olacaktır. Bir anlamda kendi aralarında koalisyon yapan EPP ve S&D'nin (sosyal demokrat partilerin) artık yeni koalisyon ortakları ile hareket etmeleri gerekecektir. Burada ilk akla gelen elbette Avrupa karşıtı ya da daha radikal fikirlere sahip aşırı sağ ya da aşırı soldaki gruplar olmayacağı aşikardır. İlk akla gelen AP'nin üçüncü önemli grubu olan Liberal Demokratlar (ALDE) ve Yeşiller grubu olacaktır. Bu iki grubun AP seçimlerinde (özellikle liberallerin 40'ın üzerinde) koltuk sayısını artırarak çıkmış olması AB yanlılarına ciddi bir nefes alabilme imkanı vermiştir. Zira hem liberal demokratlar hem büyük ölçüde yeşiller bazı konulardaki çekincelerine karşın merkez sağ ve sol koalisyon yapısına en yakın siyasi hareketler olmakta ve Avrupa taraftarı politikaları benimsemektedirler.

2. Diğer taraftan 2019 seçimlerinde Parlamento'nun özellikle en sağında önemli bir AB karşıtı gruplaşma belirlemekte. Bu gruplar her ne kadar farklı çıkış noktalarına dayalı siyasi duruşlarına sahip olsalar da kendi aralarında ortak özellikler arz etmekte. Bu nedenle AP içinde ciddi bir endişe yaratmakta.

Bu grupların en önemli ortak yönünün yukarıda bahsi geçen küresel zorlukların yarattığı endişe ve sorunlar karşısında takındıkları benzer yaklaşım yani popülizm ve mevcut düzen

karşıtlığı olduğu söylenebilir. Hatta bu gruplar daha ziyade sağda olmakla beraber küresel gelişmeler karşısında kimi zaman en uçtaki bazı küreselleşme karşıtı sol gruplar ve komünistlerle beraber benzer refleksleri verdikleri de ifade edilebilir. Ne var ki, sağ ve sol radikal konumdaki bu siyasi hareketlerin göç, yabancı düşmanlığı, iklim değişikliği gibi bazı önemli alanlarda farklı ve zıt politikalarından yana oluşları tamamen bir arada hareket etmelerini engellemekte ve merkez siyasi hareketine bir parça nefes aldirmakta. Bu nedenle AP'de merkez partilerin güç kaybetmesi hemen radikal siyasetin ona karşı yeknesak bir blok oluşturarak zafer kazandığı şeklinde yorumlanmamalı.

3. AP seçimlerinin bir önemli etkisi ise üye ülkelerin iç siyasetine yapacağı yansımalar olacaktır. Diğer bir ifadeyle iç siyasi gelişmeler Avrupa düzleminde (AP'de) yeni siyasi kompozisyona yol açarken, bunun tersi yönündeki etkinin de ele alınması gerekir. Örneğin İngiltere'de AP seçimlerinde N. Farage'ın başkanlığındaki Brexit Partisi'nin % 31 ile ilk sırada olması ve AP'ye yaklaşık 30 kadar milletvekili yollayabilecek olması İngiltere'de Brexit taraftarları arasında "ikinci referandum oldu işte, yine Brexit kazandı" şeklinde bir zafer olarak yorumlanacaktır. İktidardaki Muhafazakar Parti'nin ise bu seçimlerde sadece % 9 kadar oy aldığı ve beşinci sıraya düştüğü göz önüne alınırsa, bu badireyi sadece Başbakan May'in istifası ile atlatabilmesi mümkün görünmemekte ve ufukta yeni seçimlere hazırlanması gerekecektir. Elbette bu durum anlaşmasız bir Brexit (*no-deal Brexit*) endişesini de artıracaktır.

Almanya'da iktidardaki Hristiyan Demokrat Partisi'nin (CDU) ve ortağı Hristiyan Sosyal Birlik Partisi (CSU) ilk sırada çıkmakla beraber % 7 oy kaybederken, Sosyal Demokrat'ların (SDP) dördüncülüğe gerilediği görüldü. Buna karşın Liberal Demokrat (FDP) ve Yeşillerin yükselişi ise Aşırı sağcı AfD'nin oy artışı ile beraber okununca iç dengeleri değiştirecektir. Parti başkanlığını bırakan, 2021'de yeniden Başbakan adayı olmayacağını ve AB'de bir görev almayacağını söyleyen Angela Merkel'in bu zorlu süreçte ülkesinde aşırı sağın yükselişinden duyduğu endişe malum. Merkel'in CDU'nun yeni başkanı Karrenbauer'in ileride kendi yerine başbakan olarak ne kadar etkin olabileceği konusunda şüpheleri olduğu iddia edilmekte. Doğrusu, Merkel gibi sorumluluk sahibi bir merkez siyasetçinin bu karmaşık dönemde aktif siyasetten çekilmesi zor bir karar olsa gerek.

Fransa'da Marine Le Pen'in aşırı sağ Ulusal Cephe'sinin Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un liberal kanattaki partisini geride bırakması da Fransa iç siyasetinde yeni dalgalanmalara yol açabilir. Diğer taraftan Yunanistan'da iktidardaki Başbakan Alexis Tsipras'ın Syriza partisinin (Avro krizi ve küreselleşme tartışmalarının sonrası ortaya çıkmış ve o zaman için radikal sayılan bu hareket iktidara gelmişti) merkez sağdaki Yeni Demokrasi Partisi'ne geçilmesi erken seçimi gündeme getirmiştir. İtalya'da koalisyon ortağı Salvini'nin göçmen karşıtı katı tutumu onu birinci parti yaparken, ana ortağı 5 Yıldız Hareketi'nin oy oranının yarı yarıya düşmesi ve oylarının bir kısmının Salvini'nin Lega'sına kayması İtalyan siyasetini karıştırabilir. Her ne kadar Salvini koalisyonun devamından yana görünse de AB'nin önemli üyelerinden İtalya'da siyaset rüzgârının ne tarafa eseceği henüz netleşmiş sayılmaz.

Ayrıca, AP ile beraber yasama sürecinin diğer önemli kurumu olan AB Konseyi de Parlamento seçimlerinin içeriye yansımaları sonrasında bu gelişmelerden etkilenebilecektir. AB Konseyi üye ülkelerin temsil edildiği ve genellikle nitelikli çoğunluk ile karar almakta olan bir kurumdur. Üye ülkelerin ilgili Bakanları bir araya gelerek karar alırlar. İç siyasi gelişmelerin

değiştireceği bir kompozisyon bu kurumun da AB bağlamında alınacak kararlarda, AB'ye daha mesafeli duran bakanların gelmesi ile daha zor bir süreçten geçebileceği de düşünülmelidir. AP'de parti grupları arasında Avrupa Komisyonu başkanlığı için mücadele de başlamış durumda. En büyük grup olan EPP Alman siyasetçi Manfred Weber'i aday göstermekle birlikte daha önceki döneme göre üye sayısının azalmış olması ve AP içi yeni dengeler diğer gruplarında bu konuda iştahını artırmış ve Komisyon başkanlığı tartışmalarını hareketlendirmiştir.

4. Ancak buradan anlaşılacağı üzere daha radikal partiler her ülkede birinci değil, bazı ülkelerde iktidarda (örneğin Yunanistan) gerilemeye bile başlayabilmekte. Bundan çıkartılacak sonuç her hangi siyasi parti ve hangi üye ülkede olursa olsun iktidar güç kaybetmekte, muhalif bakışlar zemin bulmakta ve Avrupa siyaseti giderek daha fragmente hale gelmekte. Avrupa'da tüm üye ülkelerdeki iktidar partilerinin ve özellikle merkezdeki siyasetin biriken sorunlara yeni politikalar ile cevap verememesi bu süreci körükleyecektir. AP'de bu gelişmelerden nasibini almakta.

5. Tüm bu gelişmelerin ve AP'nin yeni oluşumunun Türkiye ile ilişkiler konusundaki etkileri ise ayrıca ele alınması gereken boyuttadır. AP Türkiye ile ilgili kararları her zaman tartışma konusu olmuştur. Türkiye ile müzakerelerin askıya alınmasını öneren; Gümrük Birliği'nin güncellenmesinin ve AB fonlarının kullanılmasının insan hakları şartına bağlanmasını isteyen raporu yakın bir zamanda kabul etmiş olması Parlamento'da Türkiye'ye karşı oluşan havayı göstermekte. Avrupa Parlamentosu'nun 2009'dan beri Lizbon Antlaşması ile yetkilerinin arttığı dikkate alındığında ve Avrupa Komisyonu'nun 2019 Türkiye Raporu'nda belirttiği eleştirilerin dozunun arttığı düşünüldüğünde, yeni dönemde AP'nin bundan daha sert raporların gündeme alınacağı bir kuruma dönüşme ihtimali ise hayli fazla.